

CENTRUM MEDYCZNE KSZTAŁCENIA PODYPLOMOWEGO

Program specjalizacji

PROMOCJA ZDROWIA I EDUKACJA ZDROWOTNA

Program uzupełniający dla osób posiadających specjalizację I stopnia w:
higienie i epidemiologii, medycynie społecznej, organizacji pomocy społecznej,
psychologii klinicznej, rehabilitacji ruchowej,

Warszawa 2003

I. ZAŁOŻENIA ORGANIZACYJNO-PROGRAMOWE

A. Cele kształcenia w dziedzinie promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej

1. Ogólnym celem kształcenia i zdobywania specjalności w dziedzinie promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej jest nabycie i pogłębienie wiedzy oraz nabycie wszystkich tych umiejętności, które pozwolą specjalistom z tego zakresu na odgrywanie kluczowych ról we wszystkich procesach związanych z szeroko rozumianą promocją zdrowia i edukacją zdrowotną poszczególnych osób, jak i całych zbiorowości ludzkich.
2. Zasadniczym celem kształcenia w ramach omawianej specjalizacji jest między innymi stworzenie środowiska profesjonalistów z zakresu promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej, którzy będą mogli – po tym przygotowaniu pracować w administracji publicznej rządowej, samorządowej oraz w placówkach sanatoryjnych, jak i służby zdrowia, opieki społecznej itp.

B. Czas trwania specjalizacji

Czas trwania specjalizacji w zakresie promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej w ramach programu uzupełniającego dla osób posiadających specjalizację I stopnia w: higienie i epidemiologii, medycynie społecznej, organizacji pomocy społecznej, psychologii klinicznej, rehabilitacji ruchowej, wynosi 2 lata (4 semestry).

C. Zakres wiedzy teoretycznej będącej przedmiotem specjalizacji.

Specjalista w dziedzinie promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej po zakończonym kształceniu specjalistycznym powinni wykazać się znajomością i umiejętnością wykorzystania w praktyce następujących zagadnień:

1. WYBRANE ZAGADNIENIA ZDROWIA PUBLICZNEGO

1. Teoria zdrowia publicznego

- 1.1. Geneza, filozofia i ogólna teoria medycyny społecznej oraz zdrowia publicznego jako dyscyplin naukowych i dziedzin działalności praktycznej. Ich powiązania z różnymi dyscyplinami, w szczególności z naukami społecznymi jak promocją zdrowia i edukacją zdrowotną.
- 1.2. Znaczenie pojęć: ochrony zdrowia, opieka zdrowotna, promocja zdrowia, edukacja zdrowotna, opieka medyczna, medycyna zapobiegawcza, medycyna środowiskowa, zdrowie publiczne. Zdrowie jednostek i zbiorowości. Zdrowie jako dobro społeczne i dobro indywidualne.
- 1.3. Przedmiot i zakres polityki społecznej i zdrowotnej. Polityka ludnościowa i rodzinna. Warunki życia ludności, zabezpieczenie socjalne, zagadnienia ochrony pracy. Współdziałanie społeczeństwa w ochronie zdrowia, jak i w promocji zdrowia.

2. Ekologiczne uwarunkowania zdrowia

- 2.1. Pyłowe, biologiczne i chorobotwórcze skutki skażenia powietrza atmosferycznego. Ekonomiczne i społeczne skutki zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego. Toksykologia chorób ekologiczno-pochodnych. Choroby związane z ekspozycją na metale, substancje chemiczne i działanie czynników fizycznych.

- 2.2. Zaopatrzenie w wodę, jej jakość i zanieczyszczenie oraz usuwanie nieczystości płynnych i stałych. Woda a zdrowie.
- 2.3. Zdrowotne skutki promieniowania jonizującego. Skutki bezpośrednie, skutki odległe i skutki genetyczne. Promieniowanie jonizujące a powstawanie chorób nowotworowych. Możliwości i sposoby zapobiegania.
- 2.4. Miejsce zamieszkania i warunki mieszkaniowe, ich wpływ na zdrowie. Czynniki chorobotwórcze, wypadkowość, urazowość. Bariery architektoniczne w życiu osób niepełnosprawnych.
- 2.5. Kontrola aspektów zdrowotnych warunków pracy i nauki (w tym problemy bezpieczeństwa oraz higieny pracy, pobytu i leczenia w placówkach medycznych). Możliwości kontroli i ochrony środowiska naturalnego.

3. Zdrowie, metody i techniki stosowane w ocenie stanu zdrowia

- 3.1. Znaczenie czynników behawioralnych i społecznych dla zdrowotności społeczeństw i powstawania chorób. Zachowania indywidualne i zbiorowe ludzi i ich wpływ na umacnianie lub utratę zdrowia.
- 3.2. Metody diagnozowania sytuacji zdrowotnej oraz określenia potrzeb zdrowotnych ludności.
  - 3.2.1. Epidemiologia, jej przedmiot, cele i zadania (epidemiologia opisowa, analityczna, doświadczalna). Metodyka badań epidemiologicznych. Dane epidemiologiczne jako podstawa oceny i prognozowania stanu zdrowia ludności. Analiza danych pochodzących ze sprawozdawczości rutynowej i specjalnych badań epidemiologicznych. Epidemiologiczne kryteria efektywności działań medycznych i opieki zdrowotnej. Epidemiologia chorób zakaźnych i nie zakaźnych, epidemiologia kliniczna.
  - 3.2.2. Podstawy statystyki lekarskiej.
  - 3.2.3. Międzynarodowa Klasyfikacja Chorób, Przyczyn Zgonów i Urazów, Międzynarodowa Klasyfikacja Zabiegów i Procedur Medycznych. Spisy procedur stosowanych w opiece zdrowotnej, kryteria porównawcze i kryteria jakościowe stosowane w opiece zdrowotnej.
  - 3.2.4. Podstawy demografii. Transformacje demograficzne i ich implikacje dla ochrony zdrowia.
- 3.3. Podstawy informatyki. Zastosowanie informatyki (komputerów, oprogramowania i *internetu*) w medycynie, dla potrzeb badawczych w dokumentacji oraz w informacji zawodowej i naukowej.

4. Opieka zdrowotna

- 4.1. Rozwój form opieki zdrowotnej w Polsce i na świecie. Formy opieki zdrowotnej: ubezpieczeniowe, samorządowe, państwowe, społeczne, prywatne i inne.
- 4.2. Założenia organizacyjne systemów opieki zdrowotnej na świecie, ze szczególnym uwzględnieniem Polski i krajów Unii Europejskiej
- 4.3. Szczebel podstawowy;
  - a) podstawowa opieka zdrowotna (lekarz rodzinny), jego rola i zadania,
  - b) specjalistyczna opieka zdrowotna, opieka stacjonarna i opieka ambulatoryjna – jej funkcje i organizacja,

- c) ratownictwo i ratownictwo medyczne,
  - d) inne placówki: stacje krwiodawstwa, stacje sanitarno-epidemiologiczne, zakłady rehabilitacji chorych i inwalidów.
- 4.4. Szczebel regionalny;
- a) zakłady opieki zdrowotnej.
- 4.5. Szczebel regionalny i centralny
- a) Akademie Medyczne, Instytuty Naukowo-Badawcze, Ośrodki ponad wojewódzkie,
  - b) lecznictwo uzdrowiskowe.
- 4.6. Zasady finansowania systemu opieki zdrowotnej w świecie. Narodowy Fundusz Zdrowia.

5. Niektóre zagadnienia prawno – medyczne

- 5.1. Źródła prawa. Hierarchia aktów normatywnych: Konstytucja, ustawy, akty wykonawcze Konstytucyjne prawo do opieki zdrowotnej (art.68). Ustawa o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. Ustawa o zakładach opieki zdrowotnej. Kodeks cywilny i Kodeks karny.
- 5.2. „Technologia” tworzenia i uchwalania ustaw, uchwał, rozporządzeń i podejmowania decyzji administracyjnych na wszystkich szczeblach. Prawne aspekty prywatyzacji.
- 5.3. Podmioty prawa. Osoby fizyczne, osoby prawne. Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych. Ogólne zagadnienia prawa umów. Niektóre umowy prawa cywilnego. Specyfika umowy wzajemnej. Umowa-zlecenie. Umowa o dzieło. Umowy z udziałem osób trzecich. Umowa na korzyść osoby trzeciej i umowa o świadczenie przez osobę trzecią (gwarancyjna). Odpowiedzialność za złamanie umowy i zabezpieczenia wykonywania umów.
- 5.4. Etyczne i prawne problemy współczesnej medycyny. Tzw. Europejska Konwencja Bioetyczna. Etyczne aspekty polityki zdrowotnej.
- 5.5. Odpowiedzialność zawodowa kierowniczej kadry służby zdrowia.
- 5.6. Eksperyment w medycynie. Regulacje prawne (Ustawa o zawodzie lekarza) i deontologiczne (Deklaracja Helsińska, Zasady GCP, WHO – Guidelines, Kodeks Etyki Lekarskiej). Etyczne, społeczne i prawne problemy transplantacji narządów.
- 5.7. Dylematy „godnej śmierci”. Opieka paliatywna, hospicja. Etyczne i prawne problemy odstąpienia od tzw. ciągłego podtrzymywania życia i związane z tym dylematy.

6. Wybrane zagadnienia z psychologii i socjologii w medycynie

- 6.1. Podstawy psychologii, cele i metodyka badań stosownych w psychologii. Psychologiczne problemy choroby i kalectwa. Psychologiczne aspekty korzystania ze świadczeń zdrowotnych. Zdrowie psychiczne, normy i czynniki wpływające na jego stan.

- 6.2. Podstawowe zagadnienia socjologii medycznej. Analiza zachowań i postaw ludzkich. Style życia i ich wpływ na zdrowie. Zachowania zdrowotne, stosunek pacjent-lekarz, badania socjomedyczne i ich zastosowanie w ocenie potrzeb zdrowotnych, oczekiwania pacjentów, zachowań służby zdrowia i pracy placówek opieki zdrowotnej. Typy interakcji międzyludzkich, więzi organizacyjne, sytuacje konfliktowe.

7. Zarządzanie i ekonomika

- 7.1. Podstawy ekonomii. Ekonomia zdrowia, jej znaczenie i zakres. Źródła i sposoby finansowania opieki zdrowotnej. Dokonywanie wyborów alokacji środków między konkurujące sektory gospodarki i programy opieki zdrowotnej. Analiza kosztów – korzyści i kosztów efektywności jako podstawa podejmowania decyzji. Koncepcja „kosztów utraconych możliwości”. Koszty przeciętne, a marginalne. Problemy rynku świadczeń: popyt i podaż, potrzeby i żądania. Sprawa ekonomicznej równości w dostępie do świadczeń medycznych.
- 7.2. Ubezpieczenia zdrowotne, rodzaje ubezpieczeń zdrowotnych i ich modele, źródła finansowania ubezpieczeń zdrowotnych. Model płatności za usługi świadczone ubezpieczonym.
- 7.3. Podstawy organizacji i zarządzania. Rola menadżera w organizacji ochrony zdrowia. Zasady efektywnego kierownictwa i uwarunkowania efektywności decyzji innowacyjnych. Technika twórczego myślenia w pracy menadżerskiej. Organizacja pracy własnej i samokształcenia. Metody rozwiązywania konfliktów (techniki negocjacyjne). Higiena psychiczna menadżera. Kierowanie zespołami pracowniczymi. Socjopsychologiczne aspekty procesu podejmowania decyzji. Lobbying.
- 7.4. Profesjonalne metody zarządzania. Organizacja, zarządzanie, ewaluacja, strategia i planowanie strategiczne, zarządzanie zasobami ludzkimi (modele motywacji, kierowanie zachowaniami organizacyjnymi). Kierowanie przez jakość. Podsystemy komunikacji. informacji i „*controllingu*” w zakładach opieki medycznej. Zasady tworzenia budżetu, prowadzenie ksiąg finansowych, przepływy finansowe, źródła i sposoby finansowania. System podatkowy.
- 7.5. Zakład opieki zdrowotnej, cele, struktura, wymogi zatrudnienia źródła finansowania, rachunkowość, zakres działania, efektywność, sposoby rozliczania się z płatnikami (m.in. w oparciu o „*case mix*”, DRG, przypadek pacjenta, procedurę). Audyt w placówkach opieki zdrowotnej.
- 7.6. Organa administracji państwowej i ochrony zdrowia w Polsce. Naczelne i terenowe organy administracji państwowej. Organa administrujące służbą zdrowia: centralne, wojewódzkie i lokalne. Organa specjalne służby zdrowia (Inspekcja Sanitarna, Nadzór Farmaceutyczny). Organy doradcze (Rada Naukowa, organizacja nadzoru fachowego służby zdrowia). Inne jednostki organizacyjne resortu zdrowia (wyższe i średnie szkolnictwo medyczne, instytuty naukowo-badawcze, instytucje szkolenia podyplomowego). Izby Lekarskie, Izby Aptekarskie, Izby Pielęgniarskie. Izby Gospodarcze – ich rola i zadania.

8. Główne problemy zdrowotne

- 8.1. Choroby o znaczeniu społecznym, choroby zawodowe, urazy i wypadki. Narodowe Programy Profilaktyczne.
- 8.2. Choroby nie zakaźne, przewlekłe choroby jako przyczyna niepełnosprawności i inwalidztwa. Aspekty społeczne, zdrowotne i ekonomiczne chorób nowotworowych, chorób układu krążenia, nadciśnienia tętniczego, chorób układu oddechowego, chorób reumatycznych i cukrzycy.
- 8.3. Choroby zakaźne o znaczeniu społecznym. Choroby kwarantannowe, ostre choroby zakaźne o wysokiej zapadalności, zakażenia wewnątrzszpitalne. choroby weneryczne, choroby tropikalne, AIDS. Warunki środowiskowe i szerzenie się chorób zakaźnych. Choroby odzwierzęce (zoonozy). Zakażenia pokarmowe. Zapobiegawcze szczepienia ochronne.
- 8.4. Choroby uwarunkowane genetycznie (wady wrodzone), rozpoznawanie, profilaktyka.
- 8.5. Alkoholizm, nikotynizm, uzależnienia lekowe i narkomania.
- 8.6. Wyzwania dla opieki zdrowotnej wynikające ze starzenia się społeczeństwa. Gerontologia i geriatryka, definicje, specyficzne cechy chorób i postępowania medycznego u osób w podeszłym wieku.
- 8.7. Opieka zdrowotna nad grupami specjalnej troski (dzieci, młodzież, kobiety w ciąży, osoby zatrudnione, ludzie w wieku podeszłym, niepełnosprawni). Formy opieki społecznej nad sierotami, ludźmi osamotnionymi i niedołączonymi.
- 8.8. Nowe techniki i technologie (w tym techniki i technologie medyczne), możliwość ich szkodliwego wpływu na zdrowie. Nowe technologie jako nośniki postępu w naukach medycznych i ochrona zdrowia.

9. Inne zagadnienia

- 9.1. Orzecznictwo o zdolności zawodowej, orzecznictwo inwalidzkie, orzecznictwo o czasowej i trwałej niezdolności do pracy (do odbywania kary itp.). Orzecznictwo w sprawach świadczeń specjalnych.
- 9.2. Międzynarodowe problemy zdrowia. Organizacje międzynarodowe i międzyrządowe (ONZ, WHO, UNICEF, UNESCO, UNDP, UNFPA, Rada Europy, Parlament Europejski) i ich zadania w dziedzinie zdrowia i opieki medycznej. Strategia „Zdrowie dla Wszystkich” jako wykładnia międzynarodowej polityki zdrowotnej Światowej Organizacji Zdrowia i ważniejsze programy tej organizacji. Rola organizacji pozarządowych.
- 9.3. Organizacja ochrony zdrowia w sytuacjach kryzysowych. Postępowanie medyczne w wypadkach kryzysowych. Zarządzanie siłami i środkami opieki zdrowotnej w sytuacjach kryzysowych. Międzynarodowa pomoc humanitarna.

2. WYBRANE ZAGADNIENIA PROMOCJI ZDROWIA I EDUKACJI ZDROWOTNEJ.

1. Profilaktyka a promocja zdrowia.
2. Oświata zdrowotna – edukacja zdrowotna.
3. Komunikacja interpersonalna.
4. Wychowanie zdrowotne.
5. Edukacja zdrowotna w rodzinie.

6. Patologie społeczne.
7. Media w edukacji.
8. Strategia działań promocyjnych w środowisku.
9. Programy zdrowotne dla zbiorowości, społeczności i organizacji.
10. Podstawy teoretyczne i koncepcje działań w promocji zdrowia.
11. Marketing w promocji zdrowia.
12. Zachowania zdrowotne ludności.
13. Instytucjonalne wsparcie dla promocji zdrowia w Polsce.
14. Rola edukacji zdrowotnej w walce z niedostosowaniem społecznym młodzieży.
15. Podstawy prawne funkcjonowania opieki zdrowotnej, promocji zdrowia.
16. Umiejętność prowadzenia działań promocyjnych w środowisku: miasta, osiedla, rodziny.
17. Promocja zdrowia na poziomie samorządu lokalnego, gminy, powiatu, województwa.
18. Znaczenie promocji zdrowia dla poprawy sytuacji zdrowotnej.
19. Metody i formy edukacji zdrowotnej.
20. Znaczenie mediów w edukacji zdrowotnej.
21. Kadry dla promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej.
22. Promocja zdrowia i edukacja zdrowotna w walce z chorobami układu krążenia.
23. Promocja zdrowia i edukacja zdrowotna w walce z chorobami nowotworowymi.
24. Promocja zdrowia i edukacja zdrowotna w walce z chorobami tytoniowymi.
25. Lider zdrowia – promotor zdrowia: zawód, misja.

D. Wymagane umiejętności praktyczne

Specjalista w dziedzinie promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej – po uzyskaniu specjalizacji będzie posiadał umiejętność praktycznej oceny stanu zdrowia populacji, określenia tzw. potencjału zdrowotnego, identyfikacji czynników zagrożenia i ryzyka, określenia potrzeb zdrowotnych, opracowywania profilaktycznych programów zdrowotnych.

Specjalista w dziedzinie promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej musi wykazać się praktyczną umiejętnością:

- 1) interpretacji danych statystycznych, interpretacji współczynników (zgonów, zachorowalności, chorobowości, umieralności itp.), umiejętność standaryzacji współczynników,
- 2) zadania zjawisk zdrowotnych mających wpływ na zdrowotność populacji (prowadzenie badań i analiz epidemiologicznych),
- 3) samodzielnego opracowania i kierowania programami i projektami zdrowotnymi (profilaktycznymi),
- 4) prezentowania sytuacji zdrowotnych, problemów, zagrożeń zdrowia itp. na łamach czasopism fachowych, w prasie, konferencjach, władzom zwierzchnim,
- 5) komunikowania się, obserwacji, „czujności zdrowotnej”,
- 6) kierowania zespołami ludzkimi zajmującymi się promocją zdrowia i edukacją zdrowotną,
- 7) korzystania z elektronicznych maszyn cyfrowych (komputer, fax, internet),
- 8) porozumiewania się, w co najmniej jednym języku obcym, i korzystania z obcojęzycznej literatury fachowej.

E. Sposób organizacji specjalizacji

1. Formy i metody kształcenia

Kształcenie specjalizacyjne prowadzone jest zgodnie z programem specjalizacji i kończy się egzaminem. Kierownik specjalizacji na podstawie programu przygotowuje indywidualny plan specjalizacji określający warunki i przebieg specjalizacji i zapewniający opanowanie wiadomości i nabycie umiejętności praktycznych określonych w programie specjalizacji. Kształcenie specjalizacyjne odbywa się poprzez uczestniczenie w kursach, udział w stażach w wytypowanych instytucjach, samokształcenie drogą studiowania piśmiennictwa oraz nabywanie doświadczenia w wyniku realizacji zadań praktycznych.

2. Formy samokształcenia

Studiowanie piśmiennictwa

Specjalizujący się w toku całego procesu specjalizacyjnego jest zobowiązany do studiowania na bieżąco literatury fachowej polskiej i obcojęzycznej.

Uczestniczenie w działalności edukacyjnej towarzystw naukowych

Specjalizujący się bierze udział, (co najmniej jeden raz w roku) w krajowych lub/i międzynarodowych seminariach, sympozjach i konferencjach naukowych organizowanych przez Polskie Towarzystwo Medycyny Społecznej i Zdrowia Publicznego oraz innych zajmujących się problematyką zdrowia publicznego.

Przygotowanie publikacji

Specjalizujący się powinien przygotować, co najmniej jedną pracę pogładową lub oryginalną z dziedziny zdrowia publicznego, opublikowaną w czasopiśmie fachowym o zasięgu ogólnokrajowym lub międzynarodowym ewentualnie wygłoszoną na ogólnokrajowej konferencji naukowej i opublikowaną w materiałach konferencyjnych.

Przygotowanie pracy dyplomowej

Zaleca się specjalizującym się by podejmowali tematykę związaną z ich miejscem pracy i/lub zainteresowaniami. Dzięki temu wyniki pracy będą miały większą szansę na wykorzystanie

w praktyce. Forma pracy dyplomowej zależy od wyboru tematyki, może to być:

- raport (np. na temat analizy wskaźników określających stan zdrowia ludności na terenie gminy /powiatu i potrzeb w zakresie promocji zdrowia);
- analiza istniejącego programu promocji zdrowia lub zaproponowanie rozwiązania problemu promocji zdrowia dotyczącego stanu zdrowia ludności;
- plan lub program zmierzające do usprawnienia promocji zdrowia w jakiejś dziedzinie.
- raport z badania w zakresie promocji zdrowia - w całości zaprojektowanego i przeprowadzonego przez specjalizującego się.

3. Metody oceny wiedzy i umiejętności praktycznych

a) Kolokwia i sprawdziany umiejętności praktycznych

Specjalizujący się zdaje kolokwia i sprawdziany umiejętności praktycznych:

- po każdym kursie obowiązkowych z zakresu wiedzy i umiejętności praktycznych objętych programem kursu - u kierownika kursu;

- po każdym stażu kierunkowym z zakresu wiedzy i umiejętności praktycznych objętych programem stażu - u kierownika specjalizacji;

b) Ocena studiowania piśmiennictwa

Odbywa się w formie prezentacji sprawozdania z przeglądu literatury fachowej, 1 raz w roku. Oceny dokonuje kierownik specjalizacji lub upoważniona przez niego osoba.

c) Ocena publikacji

Oceny i zaliczenia przygotowanej publikacji dokonuje kierownik specjalizacji.

d) Ocena pracy dyplomowej

Oceny dokonuje kierownik kursu lub upoważniona przez niego osoba.

d) Ocena uczestniczenia w działalności edukacyjnej towarzystw naukowych

Zaliczenia działalności dokonuje kierownik specjalizacji w oparciu o zaświadczenie oddziału towarzystwa naukowego.

4. Postępowanie kwalifikacyjne

Postępowanie kwalifikacyjne do specjalizacji odbywa się na podstawie formalnej oceny wniosku kandydata. O zakwalifikowaniu kandydata do specjalizacji w dziedzinie promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej decyduje komisja kwalifikacyjna powołana przez kierownika jednostki kształcącej. W przypadku, gdy liczba kandydatów przekroczy liczbę wolnych miejsc dodatkowo przeprowadzona będzie z kandydatami rozmowa kwalifikacyjna.

Rozmowa kwalifikacyjna ma za zadanie ocenić motywację kandydata do podjęcia specjalizacji, jego predyspozycje oraz określić przydatności kandydata do pełnienia roli specjalisty w zakresie promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej. W czasie rozmowy kwalifikacyjnej należy ocenić czy kandydat ma tak ukształtowaną osobowość, by nie miał trudności z komunikowaniem się, przekazywaniem i podejmowaniem decyzji.

Każdy z elementów jest oceniany w skali 0 – 10 punktów, niezależnie przez każdego członka komisji. Oceny poszczególnych członków komisji dodaje się i uzyskana w ten sposób suma jest ostatecznym wynikiem rozmowy kwalifikacyjnej osiągniętym przez kandydata. Na podstawie wszystkich wyników ustala się listę rankingową kandydatów. Do specjalizacji zakwalifikowani zostają kandydaci z najlepszymi wynikami. W przypadku identycznej punktacji osób ubiegających się o jedno miejsce głos rozstrzygający ma przewodniczący komisji kwalifikacyjnej.

II. PLAN NAUCZANIA

1. Moduły nauczania oraz ich wymiar godzinowy

Lp.	Moduły/Kursy	Liczba dni/ (godzin)
1.	Promocja zdrowia i prewencja pierwotna i wtórna chorób układu krążenia.	2 dni
2.	Promocja zdrowia i prewencja pierwotna i wtórna chorób nowotworowych.	2 dni
3.	Promocja zdrowia i prewencja pierwotna i wtórna chorób układu oddechowego.	2 dni
4.	Promocja zdrowia i prewencja pierwotna i wtórna chorób układu moczowo-płciowego.	2 dni
5.	Promocja zdrowia w chorobach psychicznych.	2 dni
6.	Koncepcje działań w promocji zdrowia: jednostkowa, siedliskowa, populacyjna.	4 dni
7.	Pojęcie promocji zdrowia. Profilaktyka.	1 dzień
8.	Holistyczna koncepcja zdrowia.	90 min.
9.	Zachowania zdrowotne. Rodzaje.	2 dni
10.	Znaczenie środowiska w promocji zdrowia.	3 dni
11.	Projekty programów zdrowotnych. Zasady wdrażania.	3 dni
12.	Zasady ewaluacji programów zdrowotnych.	2 dni
13.	Diagnoza problemów i potrzeb zdrowotnych	2 dni
14.	Edukacja zdrowotna i marketing.	3 dni
15.	Świadomość zdrowotna (mechanizmy i związek z zachowaniami).	1 dzień
16.	Promocja zdrowia w rozwiązaniach systemowych UE i w Polsce.	3 godz.
17.	Patologie społeczne	2 dni
18.	Edukacja zdrowotna w rodzinie	3 godz.
19.	Sanologia. Sanometria	90 min.
20.	Podstawy mikrobiologii i immunologii	2 dni
21.	Podstawy prawne funkcjonowania ubezpieczeń społecznych, zdrowotnych zakładów opieki zdrowotnej spółek prawa handlowego, spółek z.o.o., orzecznictwa.	2 dni

Uwaga: 1 dzień = 8 jednostek lekcyjnych à 45 min.

2. Staże kierunkowe i ich wymiar godzinowy

Lp.	Staż kierunkowy	Czas trwania
1.	Woj. lub terenowa stacja S – E.	1 tydzień
2.	W placówkach administracji rządowej (centralnych lub wojewódzkich) lub samorządowej (starostwa, gminy).	4 tygodnie
3.	Kasa chorych.	1 tydzień
4.	Krajowe Centrum Promocji Zdrowia w miejscu pracy (IMP).	1 tydzień
5.	Zajęcia w inst. naukowo-badawczych, ośrodkach krajowych (np. Zakład Promocji Zdrowia, W-wa) PZH, Inst. Matki i Dziecka, Inst. Onkologii, Inst. Żywności i Żywienia).	2 tygodnie
6.	Oddziały szpitalne: - kardiologiczny - onkologiczny - pediatryczny	1 tydzień

Uwaga: 1 dzień = 8 jednostek lekcyjnych à 45 min.

Dla osób odbywających specjalizację okres przeznaczony na staże wynosi 10 tyg. Dobór placówek, w których będą się musiały odbywać staże kierunkowe zależy od konsultanta wojewódzkiego ds. zdrowia publicznego i kierownictwa specjalizacji.

III. PROGRAM NAUCZANIA MODUŁÓW SPECJALIZACJI

Moduł 1

Temat kursu: Promocja zdrowia i prewencja pierwotna i wtórna chorób układu krążenia

Cel kursu

Celem kursu jest zapoznanie osoby specjalizującej się ze współczesnymi zasadami prewencji czynników ryzyka choroby wieńcowej i nadciśnienia tętniczego oraz propagowanie zdrowego stylu życia.

Zakres tematyczny

Zakres tematyczny powinien obejmować epidemiologię i ewidencję czynników ryzyka występowania miażdżycy, choroby wieńcowej i nadciśnienia tętniczego.

Forma zaliczenia: kolokwium pisemne.

Czas trwania kursu: 2 dni

Moduł 2

Temat kursu: Promocja zdrowia i prewencja pierwotna i wtórna chorób nowotworowych

Cel kursu

Celem kursu jest zapoznanie osób ze współczesnymi zasadami prewencji czynników ryzyka chorób nowotworowych oraz propagowanie zdrowego stylu życia.

Zakres tematyczny

Zakres teoretyczny powinien obejmować epidemiologię i poznanie czynników ryzyka występowania chorób nowotworowych. Podnoszenie wiedzy w społeczeństwie o chorobach nowotworowych.

Forma zaliczenia: kolokwium pisemne

Czas trwania kursu: 2 dni

Moduł 3

Temat kursu: Promocja zdrowia i prewencji pierwotna i wtórna chorób układu oddechowego

Cel kursu

Celem kursu jest zapoznanie osób specjalizujących się ze współczesnymi zasadami prewencji czynników ryzyka chorób układu oddechowego oraz propagowanie walki z paleniem tytoniu.

Zakres tematyczny

Zakres teoretyczny powinien obejmować epidemiologię chorób układu oddechowego jak i poznanie czynników ryzyka chorób układu oddechowego.

Forma zaliczenia: kolokwium pisemne

Czas trwania kursu: 2 dni

Moduł 4

Temat kursu: Promocja zdrowia i prewencja pierwotna i wtórna chorób układu moczowo-płciowego

Cel kursu

Celem kursu jest zapoznanie osób specjalizujących się ze współczesnymi zasadami prewencji czynników ryzyka chorób układu moczowo-płciowego, oraz programowanie badań profilaktycznych (prostaty u mężczyzn).

Zakres tematyczny

Zakres tematyczny powinien obejmować epidemiologię chorób układu moczowo-płciowego i poznanie czynników ryzyka tych chorób.

Forma zaliczenia: kolokwium

Czas trwania kursu: 2 dni

Moduł 5

Temat kursu: Promocja zdrowia w chorobach psychicznych

Cel kursu

Celem kursu jest zapoznanie osób specjalizujących się ze współczesnymi zasadami tych chorób oraz propagowanie „życia bez stresów”.

Zakres tematyczny

Zakres teoretyczny powinien obejmować epidemiologię tych chorób, poznanie czynników ryzyka.

Forma zaliczenia: kolokwium

Czas trwania kursu: 2 dni

Moduł 6

Temat kursu: Koncepcja działań w promocji zdrowia

Cel kursu

Celem kursu jest zapoznanie osób specjalizujących się z promocją zdrowia jednostkową, promocją zdrowia środowiskową i populacyjną.

Zakres tematyczny

Zakres teoretyczny powinien dotyczyć omówienia koncepcji działań w promocji zdrowia.

Forma zaliczenia: kolokwium

Czas trwania kursu: 4 dni

Moduł 7

Temat kursu: Pojęcie promocji zdrowia

Cel kursu

Celem kursu jest przedstawienie specjalizującym się problematyki promocji zdrowia.

Zakres tematyczny

Zakres tematyczny obejmuje omówienie specyfiki promocji zdrowia oraz relacji do innych pojęć, takich jak: profilaktyka, edukacja zdrowotna, promocja towarów i usług medycznych

Forma zaliczenia: kolokwium

Czas trwania kursu: 1 dzień

Moduł 8

Temat kursu: Holistyczna koncepcja zdrowia

Cel kursu

Celem kursu jest zapoznanie specjalizujących się z podejściem holistycznym w ochronie zdrowia.

Zakres tematyczny

Zakres tematyczny obejmuje omówienie holistycznej koncepcji zdrowia i jego uwarunkowania w perspektywie jednostki i społeczeństwa.

Forma zaliczenia: kolokwium

Czas trwania kursu: 90 min.

Moduł 9

Temat kursu: Zachowania zdrowotne ludności

Cel kursu

Celem kursu jest omówienie zachowań zdrowotnych jako przedmiotu promocji zdrowia.

Zakres tematyczny

Zakres tematyczny obejmuje typy zachowań, ich związki ze zdrowiem, uwarunkowania, ocena.

Forma zaliczenia: kolokwium

Czas trwania kursu: 2 dni

Moduł 10

Temat kursu: Znaczenie środowiska w promocji zdrowia

Cel kursu

Celem kursu jest przedstawienie zagadnienia promocja zdrowia a środowisko.

Zakres tematyczny

Zakres tematyczny obejmuje omówienie znaczenia środowiska w promocji zdrowia (na przykładzie stresu).

Forma zaliczenia: kolokwium

Czas trwania kursu: 3 dni

Moduł 11

Temat kursu: Projekty promocji zdrowia

Cel kursu:

Celem kursu jest przedstawienie specjalizującym się problematyki projektowania promocji zdrowia.

Zakres tematyczny:

Zakres tematyczny obejmuje omówienie zasad wdrożenia projektów prozdrowotnych: algorytm, główne przeszkody i sposoby przeciwdziałania.

Forma zaliczenia: kolokwium

Czas trwania kursu: 3 dni

Moduł 12

Temat kursu: Ewaluacja projektów promocji zdrowia

Cel kursu

Celem kursu jest zapoznanie specjalizujących się z zagadnieniem ewaluacji w promocji zdrowia.

Zakres tematyczny

Zakres tematyczny obejmuje omówienie metod ewaluacji projektów promocji zdrowia.

Forma zaliczenia: kolokwium

Czas trwania kursu: 2 dni

Moduł 13

Temat kursu: Diagnoza potrzeb zdrowotnych i problemów promocji zdrowia

Cel kursu

Celem kursu jest zapoznanie specjalizujących się z rozpoznawaniem potrzeb zdrowotnych i problematyką promocji zdrowia w tym obszarze.

Zakres tematyczny

Zakres tematyczny obejmuje omówienie zasad epidemiologicznych diagnozowania potrzeb zdrowotnych ludności i najważniejszych problemów promocji zdrowia.

Forma zaliczenia: kolokwium

Czas trwania kursu: 2 dni

Moduł 14

Temat kursu: Edukacja zdrowotna i marketingowa w promocji zdrowia

Cel kursu

Celem kursu jest zapoznanie specjalizujących się z edukacją zdrowotną, edukacją marketingową w zakresie promocji zdrowia.

Zakres tematyczny

Zakres tematyczny obejmuje omówienie zasady budowania komunikatów, modeli i metod.

Forma zaliczenia: kolokwium

Czas trwania kursu: 3 dni

Moduł 15

Temat kursu: Świadomość zdrowotna

Cel kursu

Celem kursu jest przybliżenie specjalizującym się problematyki świadomości społecznej.

Zakres tematyczny

Zakres wiedzy obejmuje omówienie jej treści, mechanizmów i związku z zachowaniami.

Forma zaliczenia: kolokwium

Czas trwania kursu: 1 dzień

Moduł 16

Temat kursu: Promocja zdrowia w rozwiązaniach systemowych UE i w Polsce

Cel kursu

Celem kursu jest zapoznanie specjalizujących się z rozwiązaniami systemowymi UE w zakresie promocji zdrowia.

Zakres tematyczny

Zakres tematyczny obejmuje omówienie podstawowych uregulowań prawnych, programów i deklaracji politycznych.

Forma zaliczenia: kolokwium

Czas trwania kursu: 3 godziny

Moduł 17

Temat kursu: Patologie społeczne

Cel kursu

Celem kursu jest przedstawienie specjalizującym się zagadnień związanych z patologiami społecznymi.

Zakres tematyczny

Zakres tematyczny obejmuje omówienie zjawiska patologii społecznej: patologie indywidualne, patologie rodzinne, determinanty oraz rozwój alkoholizmu i narkomanii w Polsce; nikotynizm, AIDS – aspekty medyczne i społeczne.

Forma zaliczenia: kolokwium

Czas trwania kursu: 2 dni

Moduł 18

Temat kursu: Edukacja zdrowotna w rodzinie

Cel kursu

Celem kursu jest zapoznanie specjalizujących się z problematyką edukacji zdrowotnej obejmującą rodzinę.

Zakres tematyczny

Zakres tematyczny obejmuje omówienie takich zagadnień, jak: zdrowie rodziny, uwarunkowania, promocja, profilaktyka, opieka zdrowotna i społeczna.

Forma zaliczenia: kolokwium

Czas trwania kursu: 3 godz.

Moduł 19

Temat kursu: Sanologia i sanometria

Cel kursu

Celem kursu jest zapoznanie specjalizujących się z elementami sanologii i sanometrii.

Zakres tematyczny

Zapoznanie i omówienie najważniejszych wskaźników i współczynników oceniających zdrowie ludności. Omówienie uwarunkowań potencjału zdrowotnego ludności.

Forma zaliczenia: kolokwium

Czas trwania kursu: 90 min.

Moduł 20

Temat kursu: Podstawy mikrobiologii i immunologii

Cel kursu

Celem kursu jest zapoznanie osób specjalizujących się z podstawowymi wiadomościami z zakresu mikrobiologii immunologii.

Zakres tematyczny

Zakres tematyczny: mechanizmy zakażenia, szerzenie się zakażenia w ustroju, odporności swoista i nieswoista, dezynfekcja, sterylizacja i chemioterapia. Mikroflora ciała ludzkiego i otoczenia. Właściwości fizjologiczne bakterii, wirusów, riketsji, mykoplazm i grzybów.

Forma zaliczenia: kolokwium

Czas trwania kursu: 2 dni

Moduł 21

Temat kursu: Podstawy prawne funkcjonowania ubezpieczeń

Cel kursu

Celem kursu jest zapoznanie osób specjalizujących się z problematyką funkcjonowania ubezpieczeń.

Zakres tematyczny

Zakres tematyczny obejmuje: podstawy prawne funkcjonowania ubezpieczeń społecznych, zdrowotnych, zakładów opieki zdrowotnej, spółek prawa handlowego, spółek z o.o.

Forma zaliczenia: kolokwium

Czas trwania kursu: 2 dni

Wykaz piśmiennictwa

1. Cieślak M. (red.): Demografia, Metody analiz i programowania, PWN, Warszawa 1992.
2. Czupryn A. (red.), Paździoch S., Ryś A., Włodarczyk W. C.: Zdrowie Publiczne Tom I i II, Wyd. Vesalius Kraków 2001.
3. Dolińska – Zygmunt G. (red.): Elementy psychologii zdrowia, Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1996.
4. Drygas W.: Postępy w profilaktyce i leczeniu przewlekłych chorób niezakaźnych. AM, Łódź, 1998.
5. Goodman N.: Wstęp do Socjologii, Zysk i S-ka, Poznań 1997.
6. Holzer J.Z.: Demografia. PKE, Warszawa 1994.
7. Izdebski H., Kulesza M.: Administracja publiczna – zagadnienia ogólne, Wyd. LIBER, Warszawa 1999.
8. Jabłoński L. (red.): Epidemiologia. Podręcznik dla lekarzy i studentów. Wyd. II. Wyd. Folium, Lublin 1999.
9. Jędrychowski W.; Podstawy epidemiologii. Kraków 1993.
10. Jethon Z., Grzybowski A. (red.): Medycyna zapobiegawcza i środowiskowa. PZWL, Warszawa, 2000.
11. Karski J.B., Pawlak J. (red.): Środowisko i zdrowie. COiEOZ, Warszawa, 1995.
12. Kautsch, Malcolm Whitfield J. Klif.: Zarządzanie w opiece zdrowotnej. Wyd. Uniwersytet Jagielloński 2001.
13. Kędziorska L., Kędziorski W.: Ekologiczna profilaktyka chorób uwarunkowanych przez czynniki środowiska. MPTI-Wydawnictwo Medyczne, Warszawa, 1995.
14. Kirschner H., Kopczyński J. (red.): Aktualne problemy zdrowotne. Wydawnictwo IGNIS, Warszawa, 1999.
15. Latański M. (red.): Zdrowie publiczne, AM Lublin 1999.
16. Marcinkowski J.T. (red.): Podstawy higieny. Volumed, Wrocław, 1997.
17. Miller T.: Elementy statystyki medycznej, PZWL Warszawa 1982.
18. Ministerstwo Zdrowia: Narodowa ochrona zdrowia, MZ, Warszawa, 2002.
19. Narodowy Program Zdrowia 1996- 2005 wyd. Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej.
20. Nestorowicz M.: Prawo medyczne, TNOiK „Dom organizatora”, Toruń 1996.
21. Prewencja w podstawowej opiece zdrowotnej – praca zbiorowa, CINDI, Łódź 1995.
22. Pike, Forster (red.): Promocja zdrowia dla wszystkich. Wydawnictwo Czelej, Lublin, 1998.
23. Sokołowska M. (red.): Socjologia medycyny, PKN, Warszawa 1976.
24. Stęplewski Z.: Zagrożenia starymi i nowymi chorobami infekcyjnymi – mechanizm narastania problemu. Badania Naukowe, 4: 87-96, 2001.
25. WHO: Prewencja w podstawowej opiece zdrowotnej. CINDI, Łódź, 1995.
26. Włodarczyk W. C.: Polityka zdrowotna w społeczeństwie demokratycznym. UWM Versalius, Kraków, 1996.

Czasopisma

1. Zdrowie Publiczne.
2. Przegląd Organizacji.

3. Problemy Medycyny Społecznej.
4. Antidotum – Zarządzanie w opiece zdrowotnej.
5. Promocja Zdrowia.
6. Zdrowie i Zarządzanie.
7. Biuletyn Informacyjny Centrum Organizacji i Ekonomiki Służby Zdrowia.
8. Akty prawne odnoszące się do poszczególnej problematyki, aktualizowane podczas kursów specjalizacyjnych.

IV. STANDARDY KSZTAŁCENIA

1. Liczba i kwalifikacje kadry (w tym kierownika specjalizacji i osób koordynujących staże kierunkowe.
  - a) w akredytowanych ośrodkach specjalizujących w zakresie promocji zdrowia i edukacji – liczba specjalistów winna być następująca:
    - co najmniej 2 lekarzy specjalistów w zakresie zdrowia publicznego (organizacji ochrony zdrowia) lub:
    - 1 lekarz specjalista w zakresie organizacji ochrony zdrowia (zdrowia publicznego)
    - co najmniej 1 lekarz klinicysta posiadający II stopień specjalizacji (chorób wewnętrznych, pediatrii, ginekologii itp.)
  - b) kierownik specjalizacji – lekarz specjalista II stopnia w organizacji ochrony zdrowia (zdrowia publicznego),
  - c) osoby koordynujące staże kierunkowe powinny być specjalistami II stopnia w zakresie organizacji ochrony zdrowia (zdrowia publicznego) lub II stopnia w zakresie dziedzin klinicznych.
2. Baza dydaktyczna do zajęć i staży
  - zapewniają ośrodki akredytowane do specjalizowania w zakresie promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej,
  - zapewniają ośrodki uprawnione do prowadzenia kursów szkoleniowych.

Kształcenie specjalizacyjne powinno odbywać się na poziomie akademickim w placówkach posiadających sale wykładowe i ćwiczeniowe, laboratoria, bibliotekę, dostęp do Internetu oraz stosownie wyposażone aparaturowo (sprzęt audiowizualny i komputerowy). Zajęcia teoretyczne i praktyczne (kursy, szkolenia w ramach modułów) mogą odbywać się we właściwych tematycznie jednostkach organizacyjnych wyższych uczelni medycznych i instytutów naukowo-badawczych w resorcie zdrowia.
3. Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych.

Jednostki szkolące muszą być wyposażone w następujące środki: biblioteka z obowiązującym piśmiennictwem, sale seminaryjno/wykładowe, ekrany, tablice, folioskopy, komputery, rzutniki multimedialne, odtwarzacze DVD, wskaźniki laserowe.
4. Sposób realizacji programu specjalizacji (w tym ewaluacji uzyskanych w czasie specjalizacji umiejętności: Przewiduje się następujące metody oceny wiedzy i sprawdzania umiejętności praktycznych:
  - a) kolokwia – po stażach,
  - b) kolokwia – po kursach,
  - c) przygotowanie pracy dyplomowej,
  - d) egzamin końcowy (testowy i ustny).

5. Wewnętrzny system oceny jakości kształcenia

Specjalizujący się będą objęci programem badawczym dotyczącym uzyskania oceny (drogą ankiety – anonimowej) o poziomie i jakości kształcenia (przygotowaniu kadry, bazy, programu specjalizacji itp.)

V. EGZAMIN KOŃCZĄCY SPECJALIZACJĘ

Studia specjalizacyjne w zakresie promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej kończą się egzaminem specjalizacyjnym złożonym z części praktycznej i teoretycznej.

Kolejność zdawania poszczególnych części egzaminu:

- 1) egzamin praktyczny polega na rozwiązaniu zadania typu: przygotowanie programu, umowy, projektu, raportu itp.;
- 2) egzamin teoretyczny, który składa się albo z egzaminu testowego, jeżeli do egzaminu przystępuje w sesji co najmniej 50 osób (zestaw pytań testowych wielorakiego wyboru z zakresu wiedzy wyszczególnionej w programie specjalizacji) albo z egzaminu ustnego (zestaw pytań problemowych z zakresu wiedzy wyszczególnionej w programie specjalizacji).